

Wiedza o społeczeństwie**Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny**

Klasa I - poziom podstawowy	
Dopuszczająca	<p>Uczeń zna podstawy ustroju Rzeczypospolitej; wyjaśnia pojęcie obywatelstwa; wie, jak uzyskać podstawowe dokumenty: dowód osobisty, paszport, prawo jazdy; zna formy udziału obywateli w życiu publicznym; wie, co to jest informacja publiczna; zna dokumenty, które regulują procedury odwoławcze postępowania administracyjnego; zna podstawowe pojęcia związane z prawem; wymienia konstytucyjne zasady funkcjonowania sądów; zna źródła prawa obowiązującego w Polsce; wyjaśnia podstawowe pojęcia: przestępstwo, prawo karne, prawo cywilne, pozew itp.; wymienia uczestników procesu karnego i cywilnego; zna etapy procesu karnego; wyjaśnia podstawowe pojęcia; wymienia instytucje, które realizują zadania w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego w Rzeczypospolitej; wyjaśnia pojęcie przestępczości i patologii społecznej; zna jej przejawy; zna przepisy dotyczące sprzedaży napojów alkoholowych, używania tytoniu i wyrobów tytoniowych; zna genezę praw dziecka; zna strukturę szkolnictwa wyższego w Rzeczypospolitej i w Europie; wie, co to jest strefa Schengen i z czym ją powiązać; zna możliwości zarabiania przez młodych ludzi; wyjaśnia znaczenie pojęcia prawa człowieka i wymienia ich naturalne cechy; wyjaśnia znaczenie pojęć: prawa i wolności człowieka; wyjaśnia znaczenie pojęcia: łamanie praw człowieka, i podaje ich przykłady; wyjaśnia, na czym polega prawo do prywatności; zna podstawę prawną ochrony praw człowieka w Polsce; zna instytucje państwowe powołane do ochrony praw i wolności człowieka; zna Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu; wyjaśnia znaczenie pojęcia „organizacja pozarządowa”; wyjaśnia znaczenie pojęć: szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobia i homofonia; wymienia dziedziny, w których dochodzi do naruszania praw człowieka</p>
Dostateczna	<p>Uczeń omawia zasady ustroju zawarte w konstytucji; zna dokumenty, które regulują kwestie prawne obywatelstwa; omawia zasady nabywania obywatelstwa; wyjaśnia podstawowe pojęcia związane z tematem: obowiązek meldunkowy, dowód rejestracyjny, paszport, faktura VAT; omawia czynne i bierne prawo wyborcze; omawia prawo obywatela do informacji publicznej; potrafi wypełnić podanie i złożyć zażalenie na decyzję publiczną; rozróżnia rodzaje norm prawnych; omawia funkcje prawa; wyjaśnia znaczenie zasady domniemania niewinności; omawia hierarchię aktów prawnych w Polsce; omawia poszczególne dziedziny prawa; wie, czym się zajmują; wyjaśnia poszczególne pojęcia związane z procesem karnym i cywilnym; omawia główne prawa, jakie przysługują ofierze, sprawcy i świadkowi przestępstwa; omawia zadania instytucji odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne: Policji, ABW, Agencji Wywiadu, CBA, Straży miejskiej, Straży Granicznej, Ochrony kolei i BOR-u; charakteryzuje zjawiska patologiczne wśród młodzieży; wymienia kary, jakie grożą za wytwarzanie, sprowadzanie, udzielanie, ułatwianie i nakłanianie do zażywania substancji psychotropowych i odurzających; omawia prawa i obowiązki ucznia; omawia zasady przyjmowania na wyższe uczelnie w Polsce i Europie; wyjaśnia podstawowe pojęcia związane ze strefą Schengen; podaje, jakie umowy mogą zawierać młodzi ludzie i jakie są zasady opodatkowania ich dochodów; rozróżnia trzy generacje praw człowieka i podaje przykładowe prawa; wymienia podstawowe prawa i wolności człowieka; wyjaśnia przyczyny łamania praw człowieka; wymienia ochronę danych osobowych i prawa obywatela w kontaktach z mediami jako przykłady prawa do prywatności; przedstawia główne środki ochrony praw i wolności w Polsce; opisuje sposób działania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; przedstawia strukturę międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka: system międzyrządowy (system uniwersalny i systemy regionalne) i organizacje pozarządowe; wymienia najważniejsze organizacje pozarządowe ochrony praw człowieka działające w Polsce i na świecie; rozpoznaje przejawy rasizmu, szowinizmu, antysemityzmu, ksenofobii i homofonii; poszukuje informacji z różnych źródeł na temat naruszania praw kobiet i dzieci</p>
Dobra	<p>Uczeń rozróżnia władzę ustawodawczą, wykonawczą, sądowniczą i terytorialną w Rzeczypospolitej; porównuje prawa obywatela w Rzeczypospolitej i UE; potrafi wypełnić wnioski o wydanie podstawowych dokumentów; porównuje wybory na Prezydenta RP, do Parlamentu, samorządów terytorialnych i Parlamentu Europejskiego; rozróżnia sposoby udostępniania informacji publicznej; rozróżnia formy odwoławcze od postępowania administracyjnego;</p>

	omawia proces odwoławczy w Rzeczypospolitej; wskazuje poszczególne elementy normy prawnej: hipotezę, dyspozycję i sankcję; omawia najważniejsze zasady procesowe gwarantowane w konstytucji; rozróżnia gałęzie i dziedziny prawa; potrafi sformułować dowolny pozew do sądu i uzasadnić go; rozróżnia kolory żabotu, lamówek i mankietów sędziów, prokuratorów, obrońcy i radcy; sporządza zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa; określa podstawowe uprawnienia policji i służb odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo wewnętrzne; rozróżnia sposób postępowania i kary wobec nieletnich ze względu na wiek; potrafi przedstawić sposób walki z „dopalaczami”; charakteryzuje dokumenty, które odnoszą się do praw ucznia; charakteryzuje programy unijne dotyczące szkolnictwa wyższego; charakteryzuje warunki bezpiecznego podróżowania po świecie; charakteryzuje ogólne zasady podejmowania pracy i zakładania własnych przedsięwzięć w Unii Europejskiej; omawia najważniejsze dokumenty związane z prawami człowieka; wyjaśnia, co oznacza, że prawa człowieka są powszechne, przyrodzone i niezbywalne; przedstawia na wybranych przykładach, w jaki sposób i dlaczego we współczesnym świecie są łamane prawa człowieka; wyszukuje przykłady naruszania prawa do prywatności; wyszukuje przykłady działań podejmowanych w celu ochrony praw człowieka przez wybrane instytucje; określa podstawowe zadania Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka; określa sposób złożenia petycji do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu; przedstawia na przykładach działania podejmowane przez ludzi i organizacje pozarządowe broniące praw człowieka; charakteryzuje szowinizm, rasizm, antysemityzm, ksenofobię i homofonię; przedstawia przykłady naruszania praw w kontekście wolności wyznania, prawa do edukacji i praw humanitarnych
Bardzo dobra	ocenia realizację zasady praworządności w Polsce; analizuje zasady nabywania obywatelstwa polskiego i unijnego; analizuje dane dotyczące PESEL; omawia różnice przy rejestracji różnych pojazdów; potrafi przedstawić system wyborczy w Rzeczypospolitej; analizuje powody odmowy podania informacji publicznej; potrafi uzasadnić potrzeby zastosowania postępowania odwoławczego; ocenia kondycję naszego prawa; wyjaśnia, jakie prawo jest „dobre”; potrafi wyjaśnić znaczenie udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości; analizuje poszczególne działy prawa międzynarodowego i europejskiego; potrafi napisać akt oskarżenia dotyczący naruszenia dowolnego artykułu prawa karnego; uzasadnia rolę czynnika społecznego w sądzie; ocenia problem obowiązku powiadomienia o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu
Celująca	analizuje podstawy prawne ustroju Rzeczypospolitej, określa wady i zalety konstytucji; uzasadnia swoją opinię na temat nieakceptowania przez Polskę prawa do podwójnego obywatelstwa; uzasadnia konieczność posiadania świadectwa homologacji dla danego typu samochodu; analizuje przyczyny niskiej frekwencji obywateli w wyborach i referendach; ocenia problem jawności życia publicznego; dokonuje oceny problemów występujących w środowisku, w sprawie których można by skierować petycje do władz lokalnych; potrafi interpretować zapisy przykładów norm prawnych; analizuje pracę i funkcjonowanie polskiego wymiaru sprawiedliwości; sądownictwo polskie porównuje z sądownictwem w prawie anglosaskim; uzasadnia, jakie znaczenie dla funkcjonowania państwa ma hierarchia aktów prawnych; potrafi interpretować wybrane przepisy kodeksu karnego; analizuje osobowe źródła dowodowe i instytucję świadka koronnego; uzasadnia znaczenie mediacji w procesie karnym i cywilnym; ocenia działalność instytucji odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo; uzasadnia swoją opinię na temat odpowiedzialności za popełnione zbrodnie; uzasadnia swoje stanowisko dotyczące zdelegalizowania wyrobów tytoniowych; analizuje dokumenty prawne; wyciąga wnioski; uzasadnia potrzebę podejmowania nauki w szkole wyższej; uzasadnia korzyści i zagrożenia wynikające z członkostwa Polski w strefie Schengen; uzasadnia korzyści i zagrożenia wynikające z podejmowania działalności gospodarczej przez młodych ludzi; analizuje dokumenty dotyczące praw człowieka; ocenia Konstytucję Rzeczypospolitej pod kątem praw człowieka; bierze udział w debacie klasowej, szkolnej lub internetowej na temat wybranych praw człowieka; uzasadnia potrzebę funkcjonowania prawa, które chroni dobra osobiste; ocenia, na ile zawarte w Konstytucji RP gwarancje praw człowieka są wystarczające; pisze prostą skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich lub Rzecznika Praw Dziecka według podanego wzoru; uzasadnia znaczenie działalności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu dla ochrony praw człowieka; w miarę swoich możliwości włącza się w wybrane działania organizacji pozarządowych; uzasadnia swoje stanowisko dotyczące zaangażowania się w wybrane działania na rzecz równości i tolerancji; opracowuje założenia do projektu, który ma zaradzić naruszaniu praw człowieka w omawianych dziedzinach